

LLTB

Professionalisering Limburgse zorgboeren

Zorgzaam naar de toekomst toe!

25 april 2012

Inleiding

De Provincie Limburg en de LLTB hebben naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten een vierjarig project ontwikkeld waarmee een passend pakket aan maatregelen beschikbaar komt voor de professionalisering en kwaliteitsverbetering van de sector Landbouw en Zorg in Limburg. De maatregelen worden voor een belangrijk deel tijdelijk gefinancierd door de Provincie Limburg.

In deze notitie wordt aangegeven hoe het project tot stand is gekomen en welke uitgangspunten en overwegingen daarbij zijn gehanteerd (hoofdstuk 1).

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de drie programmalijnen, de maatregelen en activiteiten. De organisatiestructuur is uitgewerkt in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 is tot slot de kosten- en financieringsbegroting opgenomen.

Het projectplan is opgesteld als bijlage bij de subsidieaanvraag van de LLTB aan de Provincie Limburg en is tevens bedoeld om de direct betrokkenen en de stakeholders inzicht te bieden in het project. Stakeholders zijn gevraagd om zitting te nemen in een klankbordgroep voor dit project.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Inhoudsopgave	3
1). Algemeen.....	4
1.1). Achtergrond.....	4
1.2). Structuur en ontwikkelingen	4
1.3). Uitgangspunten	7
1.4). Doelgroep	9
1.5). Omvang van de sector	11
1.6). Passende maatregelen	12
1.7). Programmalijnen	14
2). Uitwerking activiteiten inzake programmalijnen	16
2.1). Markt en economie	16
2.2). Sturen op kwaliteit	21
2.3). Communicatie	23
2.4). Organisatie en projectleiding	23
2.5). Planning activiteiten.....	25
3). Structuur.....	26
3.1). Project en organisatiestructuur.....	26
3.2). Inbedding.....	27
4). Kosten en financieringsbegroting.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1). Uitgangspunten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2). Kostenbegroting en financieringsbegroting.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlagen	

1). Algemeen

1.1). Achtergrond

In Limburg heeft de zorgboerensector zich de afgelopen jaren sterk ontwikkeld. Naast een uitbreiding van het aantal zorgboeren heeft de sector zelf ook al een aantal stappen gezet in de professionalisering op bedrijfsniveau en in de samenwerking tussen zorgboerderijen.

De Limburgse Land- en Tuinbouw Bond heeft in deze ontwikkelingen een belangrijke rol gespeeld. Als belangenbehartiger in Limburg van de ondernemers in de agrarische sector, maakt de LLTB zich sterk voor het maatschappelijk ondernemerschap van zorgboeren. Vanuit de burger is de vraag naar zorgfuncties op agrarische bedrijven de laatste jaren sterk gegroeid. Agrarische ondernemers hebben vanuit een economisch aspect (nieuwe inkomensmogelijkheid) en een zorgaspect ingespeeld op deze maatschappelijke behoefte middels het aanbieden van diverse zorgfuncties.

Uit een aantal studies komt naar voren dat zorgboerderijen een welkome aanvulling vormen op het reguliere aanbod in zorg en maatschappelijke ondersteuning. Daarbij spelen een rol: de ligging in een groene en natuurlijke omgeving, het betreft een niet-zorg setting en het heilzame contact met de natuur en dieren. Het biedt burgers meer keuzemogelijkheden.

1.2). Structuur en ontwikkelingen

De term zorgboerderij is in Nederland niet beschermd. Dit betekent dat iedereen deze term kan gebruiken. In Limburg richt de LLTB zich als belangenbehartiger op zorgboeren die de zorg verlenen in combinatie met agrarische activiteiten. In december 2011 heeft de LLTB 57 leden die naast het agrarische bedrijf een zorgfunctie hebben. Hiermee behartigt de LLTB de belangen van ongeveer 80% van het aantal zorgboeren in Limburg.

Via de LLTB zijn de 57 zorgboeren aangesloten bij de Landelijke Federatie Landbouw en Zorg van waaruit de landelijke belangenbehartiging plaatsvindt en het kwaliteitssysteem wordt ontwikkeld en geborgd via certificering.

Vanuit de LLTB zijn er studieclubs en intervisiegroepen opgezet voor zorgboeren en is er jaarlijks een Limburgse zorgboerendag. Tevens worden er regelmatig workshops georganiseerd in het kader van deskundigheidsbevordering en stimulering van ondernemerschap. Tot slot is er door 12 zorgboeren de afgelopen twee jaar actief gewerkt aan een nauwere samenwerking en professionalisering van de sector via het project GROEI.Kans!.

Binnen de GroeiAcademie (onderdeel van GROEI.Kans!) is er door 12 zorgboeren gekeken naar:

- De mogelijkheden om zelf Zorg In Natura te gaan leveren wat geresulteerd heeft in een Limburgse Coöperatie io waar zich 26 zorgboeren bij hebben aangesloten. De wijze waarop de ZIN het beste kan worden ingevuld is nog niet duidelijk;
- Verbetering van communicatie (oa ledennet LLTB, nieuwsbrieven). Dit heeft geresulteerd in een eigen plek voor de zorgboeren op het ledennet van de LLTB en een nieuwsbrief na elke commissie vergadering;
- Uitwisseling van ideeën (digitaal) tussen zorgboeren realiseren;
- Mogelijkheden voor zorgboeren om in te spelen op de WMO wat geresulteerd heeft in een presentatie format die lokaal ingevuld kan worden;
- Professionalisering van de zorgboerderijen als stagebieder middels het organiseren van een cursus in samenwerking met Calibris;
- De mogelijkheden om op zorgboerderijen voor de doelgroep ouderen de functie behandeling te gaan aanbieden.

De LLTB geeft aan dat voortbordurend op deze resultaten behoefte is aan een extra impuls op het gebied van professionalisering van de zorgboerderijen om de kwaliteit, deskundigheid en continuïteit in de toekomst te kunnen waarborgen. Deze behoefte komt voort uit de veranderende financieringsvormen binnen de zorg (oa WMO) en de veranderende marktpositie die dit teweeg brengt. Om in deze markt een plek te behouden is samenwerking tussen zorgboerderijen, kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering, scholing en profilering essentieel. Middels het voorliggende pakket aan maatregelen kan aan deze behoefte invulling worden gegeven. De sector is op dit moment nog niet voldoende in staat om dit volledig op eigen kracht in te vullen en heeft hiervoor externe ondersteuning nodig.

In de ontwikkeling van de zorgboerderijen in Limburg heeft de Provincie Limburg een stimulerende rol gespeeld. Er zijn in de afgelopen jaren diverse projecten geweest die in eerste instantie gericht waren op de groei van het aantal zorgboerderijen. Tevens is er bij deze projecten ook gewerkt aan kwaliteit, continuïteit en samenwerking.

De projecten zijn:

- 1) 3 jarige pilot (2000 t/m 2002): realisatie van 10 nieuwe zorgboerderijen
- 2) 2 jarig project (2003-2004): realisatie van 12 nieuwe zorgboerderijen en het werken aan een inbedding in bestaande structuren
- 3) project gericht op professionalisering van de zorgboerderijen (2005- 2007)

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de financiële bijdragen die de Provincie heeft geleverd in deze projecten.

Projectjaren	Totale kosten projecten	Totale subsidie door Provincie Limburg
2000 - 2002	€ 338.690,-	€ 149.747 projectsubsidie € 245.040,- investeringssubsidie voor individuele zorgboeren.
2003 - 2004	€ 120.035,-	€ 80.142,-
2005 -2006	€ 100.535,-	€ 50.232,-

De zorgboerderijen voorzien in een groeiende behoefte op het gebied van kleinschalige zorg. De Provincie Limburg heeft via een motie (bijlage 1) uitgesproken dat ze de zorgboerderijen wil ondersteunen middels een extra impuls op lokaal en provinciaal niveau. Hiermee wil de Provincie Limburg tevens een

impuls geven aan het behoud van de landbouwsector middels multifunctionele landbouw. Daarnaast wil de Provincie de zorgboeren ondersteunen bij hun professionalisering en de transitie van de AWBZ zorg naar de WMO. De Provincie Limburg zal daarbij niet treden in de taken en verantwoordelijkheden die bij andere partijen zijn belegd of die bij burgers zelf liggen, waar het gaat om de kwaliteit, financiering en beschikbaarheid van zorg en ondersteuning. De rol van de Provincie is aanvullend en gericht op betere randvoorwaarden voor kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering.

Om deze ontwikkelingen en toezeggingen verder gestalte te geven hebben de LLTB en de Provincie gezamenlijk doelstellingen geformuleerd voor de komende vier jaar (2012 t/m 2015). Deze doelstellingen zijn vastgelegd in een intentieverklaring die de Provincie en de LLTB op 6 maart 2012 hebben ondertekend (bijlage 2).

De intenties zijn uitgewerkt in een projectmatige uitvoering van een tijdelijk pakket aan maatregelen. De uitvoering gebeurt onder verantwoordelijkheid van de LLTB en wordt financieel mede mogelijk gemaakt door de Provincie Limburg. Het projectplan is opgesteld in goed overleg tussen Provincie en de LLTB. De uitkomsten van de ambtelijke sonderingen door Provincie Limburg en LLTB bij stakeholders zijn in het projectvoorstel meegenomen. De stakeholders zijn geïnformeerd over het voorliggende projectplan en zijn gevraagd om te participeren in een klankbordgroep, zodat de input en suggesties van stakeholders een goede plek krijgen.

Deze intentieverklaring is uitgewerkt in:

- algemene uitgangspunten;
- afbakening doelgroep;
- uitgangspunten en voorwaarden inzake passende maatregelen;
- drie programmalijnen (activiteiten, resultaten, tijdpad);
- begroting van kosten en baten;
- organisatie en positie van het project en betrekken stakeholders.

Deze elementen vormen samen het kader waarbinnen de LLTB het project uitvoert. De aanpak en de activiteiten dienen binnen dit samenstel van zaken te passen.

1.3). *Uitgangspunten*

- Het platteland kan een aantrekkelijke omgeving zijn voor diverse zorg- en welzijnsfuncties;
- Zorglandbouw wordt gezien als verbredingsfunctie van de agrarische sector en draagt bij aan het voortbestaan van het agrarisch bedrijf;
- Het buitengebied kan (binnen vastgestelde RO kaders) ruimte bieden voor bedrijfsontwikkeling van zorgboerderijen gericht op het bieden van kleinschalige zorg op maat;
- De zorgboerderijen opereren vraag gestuurd en komen in samenwerking met andere ketenpartijen, binnen en buiten de sector, tot productvernieuwing en innovaties;
- De focus voor de zorgboerderijen ligt de komende jaren op continuïteit, kwaliteit en innovatie;
- De zorgboerderijen spelen inmiddels een belangrijke aanvullende rol in het totale regionale zorgaanbod. Het behoud en de versteviging van deze positie is het belangrijkste doel voor de komende jaren;
- De Provincie treedt niet in de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden die bij andere partijen liggen. De Provincie Limburg heeft -behoudens de wettelijke taken op het gebied van de jeugdzorg- geen taken en bevoegdheden inzake de financiering, kwaliteit, spreiding en beschikbaarheid van zorg en maatschappelijke ondersteuning. Zorgboeren hebben primair te maken met zorgverzekeraars en rijksoverheid (AWBZ inkoopvoorwaarden en erkenningsvoorwaarden; Wet Kwaliteit Zorginstellingen, Wet Cliënten in de Zorg), met gemeenten (WMO, Wet Werk en Inkomen), met AWBZ zorginstellingen voor wie men in onderaannemerschap werkt, dan wel met cliënten rechtstreeks (particuliere betaling of persoonsgebonden budget). Zorg op grond van de AWBZ, de Zorgverzekeringswet of handelingen die vallen onder de Wet BIG (Beroepen in de individuele gezondheidszorg), vallen onder het regime van de Wet Kwaliteit Zorginstellingen en bijbehorend rijks toezicht;
- De Provincie wil met in achtneming van de hiervoor geschetste verantwoordelijkheden, de sector Landbouw en Zorg ondersteunen in de (door)ontwikkeling van professionaliteit en kwaliteit, zodat de zorgboeren en de sector kunnen blijven voldoen aan de voor hen geldende en nieuwe kwaliteitseisen en financieringsregels. De decentralisatie van de AWBZ dagbesteding en begeleiding naar de Wet Maatschappelijke Ondersteuning betekent dat het speelveld en de regels veranderen en dat gemeenten aan zet zijn. De Provincie en de LLTB willen dat zorgboeren op een verantwoorde wijze en met een geschikt en cliëntgericht aanbod deze omslag kunnen maken en reële kansen kunnen benutten;
- Wat betreft het bieden van zorg door een zorgboerderij in het kader van provinciaal geïndiceerde jeugdzorg geldt dat deze uitsluitend mogelijk is in onderaannemerschap van erkende jeugdzorginstellingen. De jeugdzorgaanbieder is in deze constructie verantwoordelijk voor de kwaliteit van de geboden zorg. In februari 2012 is daartoe het "Protocol voorwaarden inzet particuliere zorgaanbieders in de jeugdzorg" afgesproken;

- Het project wordt uitgevoerd in interactie en afstemming met de stakeholders: de sector zorgboeren, het Huis voor de Zorg (cliëntenbelang en –perspectief), gemeenten in Limburg (samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg, gemeente Peel & Maas), de zorgverzekeraars CZ en UVIT/VGZ, de Landelijke Federatie Zorgboeren (en via deze ook de link naar de Inspectie Volksgezondheid en het rijksbeleid) en relevante kennis- en onderzoeksinstellingen.

1.4). Doelgroep

Algemeen

Er is geen algemeen geldende definitie voor een zorgboerderij. Dé zorgboerderij bestaat niet. Er zijn initiatieven die zich zorgboerderij noemen in allerlei soorten en maten. Het aanbod is divers en gericht op uiteenlopende doelgroepen uit de zorg- en welzijnssector zoals: jeugdigen, mensen met een verstandelijke beperking, ouderen, mensen met psychische problemen of verslavingsproblemen. Sommige zorgboeren werken zelfstandig, andere werken samen met erkende zorginstellingen en er is al dan niet nog sprake van een professioneel agrarisch bedrijf.

In het kader van dit project is het van belang om de doelgroep waarvoor dit project is bedoeld te definiëren en af te bakenen, en deze mede te baseren op de motie en een passende rol voor de Provincie Limburg op dit terrein.

De Provincie Limburg legt de focus bij het verbeteren van de randvoorwaarden voor een cliëntgericht en kwalitatief aanbod van zorgboerderijen in Limburg. Dit in combinatie met het behoud en stimuleren van de mogelijkheid tot verbreden van het agrarisch bedrijf met een zorgtak om economische doeleinden, zijnde het voortbestaan van het agrarisch bedrijf. Het gaat dus om die combinatie van invalshoeken, die de insteek vormen voor de betrokkenheid vanuit de Provincie in dit project.

Definitie doelgroep voor het project

Primaire doelgroep voor het project zijn de zorgboeren/zorgboerderijen in Limburg, die beschikken over het Landelijke Kwaliteitssysteem voor zorgboerderijen en dit systeem al toepassen dan wel binnen een jaar gaan toepassen (*zie voetnoot).

Een zorgboerderij wordt als volgt gedefinieerd:

"Een zorgboerderijen is een (agrarisch) bedrijf waar landbouw en zorg gecombineerd worden en hand in hand gaan. Een zorgboerderij heeft een eigen karakter en kwaliteit, welke gekenmerkt wordt door het bieden van zorg en ondersteuning aan cliënten in een groene en natuurlijke omgeving, het kleinschalige karakter en een niet-zorg context, de persoonlijke en betrokken houding van de zorgboer, het heilzame contact met de natuur en dieren, een aanbod van zinvolle en gevarieerde activiteiten en door een veilige sociale gemeenschap. Op een zorgboerderij kunnen verschillende groepen mensen terecht voor zorg en ondersteuning, doorgaans in de vorm van begeleide dagopvang of begeleide c.q. beschutte leer- of werkplekken. Het bieden van 24-uurs zorg en verblijf wordt niet gerekend tot de reguliere scope van zorgboerderijen."

Voor de definitie van zorgboerderijen wordt aangesloten bij de criteria die de LLTB/Landelijke Federatie Landbouw en zorg hanteert ten aanzien van de bij haar aangesloten leden (zie bijlage 3 voor het overzicht van criteria). In het kader van dit project wordt de zorgboerderij gezien als verbredingsfunctie van het agrarisch bedrijf met onder andere als doel het economisch aspect, zijnde het voortbestaan van het agrarisch bedrijf. Om het belang van de agrarische functie te kwantificeren, hanteren we in de criteria voor de doelgroep van het project dat de omvang van de agrarische tak minimaal 40 NGE dient te bedragen. Aangezien dit criteria niet al zodanig is meegenomen bij de leden van de LLTB wordt hiervoor een eenmalige uitzondering gemaakt. Dit betekent dat alle zorgboeren die lid zijn van de LLTB op 1-1-2012 deel kunnen nemen aan het project (zie bijlage 4 voor

de ledenlijst van de LLTB). Bij nieuwe leden wordt voor deelname aan het project het criteria van 40 NGE gehanteerd.

*Om gebruik te kunnen maken van het Landelijke kwaliteitssysteem moeten zorgboeren lid zijn van een regionale vereniging van zorgboeren. In Limburg is dit de LLTB. De werkwijze van het kwaliteitssysteem is dat nadat het systeem is ingevuld er een evaluatiecertificaat wordt versterkt en men vervolgens na een jaar een audit kan aanvragen om te komen tot een keurmerk. Binnen de Landelijke Federatie is afgesproken is dat de regionale organisaties – in casu de LLTB – zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit en de kwaliteitsborging van de bij hen aangesloten leden

1.5). Omvang van de sector

Zoals reeds eerder is vermeld zijn 57 zorgboeren in Limburg aangesloten bij de LLTB. Het exact aantal zorgboeren in Limburg is moeilijk te bepalen omdat er geen algemeen geldende definitie is van een zorgboerderij en iedereen zich dus zorgboer kan noemen. Inschatting is dat de 57 leden van de LLTB ruim 80% van de zorgboeren in Limburg vertegenwoordigen.

De zorgboerderijen bieden zorg aan mensen met een hulpvraag. De doelgroep is dan ook zeer divers (VGZ, GGZ, ouderen, kinderen, LG, arbeidsreïntegratie etc.). Naast de diversiteit aan doelgroepen is er ook een grote diversiteit aan functies. Behalve dagbesteding worden er ook behandeling, vrijetijdsbesteding, logeeropvang, naschoolse opvang en stageplaatsen voor het speciaal onderwijs geboden.

Recent hebben 15 zorgboerderijen in Zuid Limburg en 5 zorgboerderijen uit de gemeente Venray hun producten, functies en omvang in beeld gebracht. Om de omvang van de 57 zorgboerderijen die lid zijn van de LLTB te kwantificeren zijn de gegevens van deze 20 zorgboerderijen geëxtrapoleerd naar 57. Hoewel dit geen wetenschappelijk onderbouwde gegevens oplevert geeft het wel een indicatie van de omvang van 57 zorgboerderijen in Limburg.

De **57 leden zorgboeren** van de LLTB:

- bieden ruim **1100 cliënten** een plek op de boerderij;
- bieden ruim **200.000 dagdelen** zorg;
- bieden ruim **140 betaalde** werkplekken;
- bieden ruim **175 vrijwilligers** een plek;
- staan voor een omzet vanuit de zorgboerderij van ruim **5,5 miljoen euro**.

Ambitie van de Limburgse zorgboeren is om het aantal beschikbare plekken op de bestaande zorgboerderijen te vergroten, een grotere diversiteit in het producten aanbod te realiseren en hiermee de omzet te vergroten. Dit alles met behoud van het eigen karakter van een zorgboerderij en gericht op het leveren van een kwalitatief goed product.

In het kader van dit project zal de LLTB de branche gegevens scherper (en structureel) in beeld brengen middels het uitvoeren van een nulmeting, tussenmeting en een eindmeting.

1.6). Passende maatregelen

De Provincie en de LLTB streven naar een “passend pakket aan maatregelen” gericht op de professionalisering en kwaliteitsverbetering van de sector Landbouw en Zorg. In deze paragraaf wordt nader uitgewerkt wat verstaan wordt onder “passend”. Deze criteria bepalen het speelveld van het project en vormen een richtsnoer voor het handelen binnen het project. De criteria zijn zoveel als mogelijk meegenomen in de programmalijnen en de vertaling naar de meer concrete activiteiten en aanpak.

Passende maatregelen zijn maatregelen die:

1. *Aansluiten bij de behoefte van de doelgroep (zorgboeren én zorgafnemers) en in interactie met stakeholders zijn bepaald. Dit blijkt uit onder andere:*

- Het feit dat het projectplan en de uitvoering draagvlak heeft bij de LLTB commissie Landbouw en Zorg;
- Het feit dat de stakeholders in voldoende mate betrokken zijn bij de uitvoering van het project.

2. *Passen binnen de kaders en regels op het gebied van onder andere:*

- staatssteun (*);
- provinciale regels en beleid op gebied van ruimte, zorg en plattelandsontwikkeling onder andere het “Protocol voorwaarden inzet particuliere zorgaanbieders in de jeugdzorg”;
- provinciale aanbestedings- en subsidieregels.

(*) Toelichting: Staatssteun uitgangspunten:

- Er is sprake van staatssteun.
- In beginsel is een zorgboerderij die dagbesteding, arbeidstraining of dagopvang biedt, geen landbouwbedrijf. Zodra de doelgroep echter nuttige arbeid ten behoeve van een landbouwbedrijf verricht, valt zo'n zorgboerderij moeilijk te onderscheiden van het landbouwbedrijf.
- De MKB-minimisdrempel van € 200.000 kan worden toegepast indien:
  - cliënten slechts op therapeutische basis worden ingezet in het landbouwbedrijf en dit niet leidt tot productieverhoging;
  - de kosten van landbouwactiviteiten en zorgactiviteiten gescheiden worden (indien mogelijk via gescheiden boekhouding).
- Als staatssteunkader voor dit projectvoorstel wordt gebruik gemaakt van de MKB-deminimus. Dit houdt in dat de steun aan één onderneming niet hoger is dan € 200.000 in een periode van 3 belastingjaren, omdat deze geen aantoonbaar effect heeft op de handel. De LLTB draagt zorg voor een database waaruit blijkt dat de potentieel steunontvangende ondernemingen informatie hebben vertrekt over de steun ontvangen over de twee voorgaande belastingjaren en in het lopende belastingjaar. Deze database is ten allen tijde inzichtelijk/op te vragen door de subsidieverlener

3. *Proportioneel en realistisch zijn, dat wil zeggen:*

- dat de omvang van de subsidie in verhouding staat tot de omvang van de branche, marktkansen en aard en omvang van activiteiten;
- aanvullend zijn aan reeds uitgevoerde activiteiten en bestaande mogelijkheden (ZLTO, landelijke Federatie Landbouw en Zorg, Groei.kans!, Interreg projecten);
- reguliere taken van de LLTB niet subsidiabel zijn. Een overzicht van de reguliere taken van de LLTB als belangenbehartiger vindt u in bijlage 5.

4. Gericht zijn op randvoorwaarden voor kwaliteitswaarborging en kwaliteitsverbetering:

Of een bepaald aanbod van zorgboeren wel of niet wenselijk is, is doorgaans geen taak en bevoegdheid voor de Provincie Limburg, maar van gemeenten, zorgverzekeraars en/of rijksoverheid, dan wel behoort tot de eigen keuze en verantwoordelijkheid van de burger/cliënt (particuliere zorg of PGB). De Provincie wil daar niet intreden. Met dit project wil de Provincie een extra impuls geven aan de professionaliteit en kwaliteit van de branche en het betrekken van het klantperspectief.

5. Niet als doel hebben om op de stoel gaan zitten van individuele ondernemer/zorgboer:

Dit betekent dat:

- inzet van eigen uren van zorgboeren in het project alleen subsidiabel is voor branche activiteiten, niet voor de eigen ondernemersactiviteiten;
- deskundigheid en kwaliteit in beginsel behoort tot de gewone verantwoordelijkheid van de ondernemer; op het moment dat zaken specifiek zijn voor de branche Landbouw en Zorg dan kan het onder het project vallen. Geen subsidie wordt verleend t.b.v. reguliere investeringen en exploitatie van de ondernemer.

Faciliteren van pilots is onder randvoorwaarden wel mogelijk. De omschrijving van een pilot is:

Een pilot = een projectmatige en te evalueren aanpak van een activiteit of invulling van een product/markt combinatie van één of meer zorgboeren in Limburg, dat gelet op het nieuwe of bijzondere karakter en vanwege de voorbeeldfunctie voor de branche "Landbouw en zorg", aangemerkt kan worden als een experiment. Kwaliteit(sborging) en vraaggestuurde ontwikkeling staan voorop. Subsidiabele kosten zijn de kosten die vanwege het pilot karakter níet gerekend kunnen worden tot de reguliere investeringen en exploitatie van de ondernemer. Subsidiabel zijn de kosten die gemaakt worden om als goed voorbeeld voor de branche te kunnen fungeren. Hierbij kan gedacht worden aan kosten in verband met:

- een overdraagbare beschrijving van de pilot/best practises;
- een onafhankelijke evaluatie van het project;
- uitgaven die additioneel gedaan worden bijv. extra veiligheidsmaatregelen, aanvullend onderzoek of kennis verzamelen/kennis delen;
- haalbaarheidsonderzoeken;
- ontwikkeling van verdienmodellen.

Niet subsidiabel zijn reguliere investerings- en exploitatiekosten (o.a. bouwkosten). Wel subsidiabel zijn materialen en hulpmiddelen die in het kader van pilot worden aangeschaft. Hierbij kan gedacht worden aan extra veiligheidsmaterialen, doelgroep gerichte hulpmiddelen die extra nodig zijn omdat het aanbod op de zorgboerderij het reguliere aspect overstijgt (bijv. door het aanbieden van een nieuw product).

Noot:

In paragraaf 1.4 is geformuleerd dat het bieden van 24-uurs zorg en verblijf niet gerekend wordt tot de reguliere scope van zorgboerderijen. Het faciliteren van een pilot op dit gebied, behoort in beginsel wél tot de mogelijkheden van het onderhavige project. Het zal daarbij gaan om een unieke aanpak, op basis waarvan betrokken partijen verdere standpunten en rollen kunnen bepalen.

6. Een duurzaam effect realiseren van het tijdelijke project wat betekent dat:

- na afloop van het project de activiteiten zijn ingebed in reguliere structuren c.q. LLTB;
- zoveel mogelijk wordt aangesloten bij lopende en reeds ontwikkelde zaken.

1.7). Programmalijnen

De doelstellingen zijn vertaald in vier programmalijnen:

A. Markt & Economie

De activiteiten binnen deze programmalijn zijn vooral gericht op het creëren en faciliteren van een samenwerkingsstructuur en loketfunctie waarmee zorgboerderijen een sterkere marktpositie kunnen creëren. Onderdelen hiervan zijn het professionaliseren van het werken in onderaannemerschap voor erkende zorginstellingen, het verkennen van de haalbaarheid en wenselijkheid van een eigen AWBZ erkenning waarbij het borgen van kwaliteit van zorg voorop staat. Ook de WMO invulling en de ontwikkeling en ontsluiting kennis vormen een onderdeel van deze programmalijn.

Gelet op de ontwikkelingen ligt het accent op het consolideren/verbeteren van het bestaande en het ontwikkelen van enkele kansrijke nieuwe product/marktcombinaties.

B. Sturen op kwaliteit

De activiteiten binnen deze programmalijn zijn vooral gericht op het verankeren en verstevigen van de kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering op zorgboerderijen. Het kwaliteitssysteem en het instrument intervisie vormen hiervoor belangrijke onderdelen. Voor het verder ontwikkelen en uitrollen van het kwaliteitssysteem wordt samen gewerkt met de Landelijke Federatie Landbouw en Zorg. De (wettelijke) regelgeving en kwaliteitseisen vormen te allen tijde het uitgangspunt. Limburg kan in samenwerking met de Landelijke Federatie wellicht op pilootniveau het kwaliteitslabel verder door ontwikkelen en toepasbaar maken voor bijvoorbeeld de WMO.

C. Communicatie

De activiteiten binnen deze programmalijn zijn gericht op het opstellen van een communicatieplan en het uitvoeren hiervan. Tevens vormt de communicatie over het project een onderdeel van deze programmalijn.

D. Organisatie en projectleiding

Onder deze programmalijn vallen de activiteiten zoals de organisatie/projectleidingskosten, voorbereidingskosten, de inbreng van de LLTB en een post experimenteerruimte. Tevens is hier de uitvoering van de nul-, tussen- en eindmeting in opgenomen. De post experimenteerruimte omvat de ruimte om gedurende de looptijd van het project in te spelen op actuele ontwikkelingen die niet één op één passen binnen het huidige pakket aan maatregelen.

Deze programmalijnen worden in hoofdstuk 2 verder uitgewerkt.

2). Uitwerking activiteiten inzake programmalijnen

2.1). Markt en economie

Markt en Economie	1a. Invullen samenwerkingsstructuur
Omschrijving	<p>Invullen van een samenwerkingsstructuur voor zorgboeren die zelf Zorg In Natura willen aanbieden en zich duidelijk willen positioneren als zorgaanbieder. Vanuit deze samenwerkingsstructuur zal onderzocht worden hoe de aangesloten zorgboeren zelf Zorg In Natura kunnen bieden.</p> <p>Zorgboeren kunnen alleen lid worden van het samenwerkingsverband indien ze aan bepaalde (kwaliteits)eisen voldoen. Deze eisen gaan verder dan de eisen die gesteld worden aan het lidmaatschap van de LLTB.</p> <p>Naast de ZIN zal het samenwerkingsverband zich ook gaan richten op de WMO markt en kijken hoe de positie als onderaannemer verbeterd kan worden. Naast marktpositie is samenwerken om kwaliteit te kunnen blijven leveren in een veranderende omgeving is belangrijk uitgangspunt bij deze aanpak van deze maatregel en de inrichting van de samenwerkingsstructuur.</p>
Doelstelling	<p>Invullen van een samenwerkingsverband om een onafhankelijke positie marktpositie voor zorgboeren te creëren. en daarbij goede en passende kwaliteit te kunnen leveren.</p>
Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • In 2011 is er al een groep van 26 zorgboeren gevormd die aan de slag willen met rechtstreekse productie van Zorg In Natura (ZIN) • Deze groep zal eerst een samenwerkingsverband formeren • Vervolgens dient onderzocht te worden op welke manier het beste de ZIN productie ingevuld kan worden (via eigen AWBZ erkenning of samenwerking met andere zorgboerenverenigingen). • Hiervoor zal ook gekeken worden naar ontwikkelingen elders in het land. • Uitgangspunt is dat er een commerciële basis is voor het samenwerkingsverband waarbij de exploitatie van zorg de basis vormt. Hiermee kan ook de continuïteit gegarandeerd worden na de projectperiode.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samenwerkingsverband van zorgboeren in Limburg 2. Onderzoek naar de mogelijkheden om zelf ZIN te gaan aanbieden 3. Helderheid over de meerwaarde van de samenwerking voor de kwaliteit van zorg en de manier waarop de verantwoordelijkheden op dit punt zijn geregeld
Planning	<p>Start: 1-1-2012 Eind: 31-12-2013</p>
Kostenposten	<p>De kostenposten zullen bestaan uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Invullen en formaliseren van de samenwerkingsstructuur (juridische ondersteuning inz. geschikte samenwerkingsvorm, opstellen en vastleggen statuten). 2. Een vacatievergoeding voor bestuursleden aangezien zij een voortrekkersrol vervullen die ten goede komt aan een grotere groep ondernemers. 3. Onderzoek naar de meeste optimale constructie om ZIN te kunnen bieden. 4. Het inzichtelijk maken van de meerwaarde van het samenwerkingsverband inzake de kwaliteit.

Markt en Economie	1b. Inrichting en exploitabel maken loketfunctie
Omschrijving	<p>Uit onderdeel 1a zal blijken op welke wijze de marktpositie het beste ingevuld kan worden. Het zelf kunnen aanbieden van ZIN vormt hiervan een wezenlijk onderdeel. Bij vergelijkbare initiatieven in het land wordt de invulling hiervan geconcretiseerd middels de inrichting van een loketfunctie. Via het loket (schakel tussen zorgkantoor en zorgboer) wordt de productie van ZIN verzilverd. Het loket is verantwoordelijk voor de communicatie met het zorgkantoor, de financiële afhandeling van de gerealiseerde productie, het waarborgen van de voorwaarden voor het leveren van zorg, de invulling van het administratieve systeem om met het zorgkantoor te communiceren, de inkoop van productie etc. Afhankelijk van de constructie waarmee de ZIN wordt gerealiseerd (middels een eigen AWBZ erkenning of aansluiting bij een AWBZ erkenning van een samenwerkingsverband elders in het land) zal het loket ingericht worden.</p> <p>Het loket kent een basistaak die verder naar behoefte uitgebreid kan worden. Uiteindelijk dient het loket uiterlijk na 4 jaar exploitabel te zijn met de inkomsten vanuit de te leveren AWBZ productie. Om het loket rendabel te maken is samenwerking met bijv. het loket in Brabant en Zeeland (via SZZ) niet uitgesloten.</p>
Doelstelling	<p>Inrichten van een loketfunctie die na vier jaar op basis van eigen inkomsten exploitabel is. Primaire doel van de loket functie is het collectief faciliteren van ZIN productie voor zorgboeren.</p>
Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van de resultaten van het onderzoek bij activiteit 1a zal er een businessplan worden opgesteld voor de exploitatie van het loket. Hiervoor zal ook gekeken worden naar ervaringen elders in het land om te komen tot een reëel verdienmodel voor de toekomst. • Inrichting van het loket met benodigd materiaal en menskracht. • Aansturen van het loket door een stuurgroep van zorgboeren. • Na 4 jaar moet het loket een commerciële basis hebben waarbij de exploitatie van zorg de basis vormt.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een businessplan inzake de haalbaarheid van een loket met de daarbij behorende invulling. 2. Een loketfunctie van waaruit ZIN wordt geleverd met een commerciële exploitabele basis. 3. Stuurgroep van zorgboeren voor de aansturing van het loket.
Planning	<p>Start: 1-6-2012 Eind: 31-12-2015</p>
Kostenposten	<p>De kostenposten zullen bestaan uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het opstellen van een businessplan loketfunctie met als doel zelf supporting te zijn na vier jaar. 2. invulling van de loketfunctie met menskracht en expertise gedurende vier jaar waarbij de kosten gedurende de periode steeds meer gedragen worden door de zorgboeren zelf. 3. de aansturing van het loket en de verantwoordelijk over het loket is in handen van een aantal zorgboeren. De uren die de zorgboeren investeren zullen zij inbrengen als eigen investering.

Markt en Economie 1c. Implementatie administratief systeem	
Omschrijving	<p>Onderdeel van de loketfunctie is het ontlasten van de zorgboeren inzake hun administratieve lasten. Steeds meer zorgboeren hebben behoefte aan één digitaal administratief systeem waarmee cliëntregistraties, zorgdossiers en facturering kunnen worden gekoppeld. Querentis is een systeem dat elders in het land door (samenwerkingsverbanden van) zorgboeren wordt gebruikt. Tevens is er een digitaal systeem nodig om als ZIN aanbieder te communiceren met het zorgkantoor. Deze communicatie zou dan via het loket lopen waarbij het loket fungeert als tussenschakel tussen zorgkantoor en zorgboer. Querentis beschikt ook over deze communicatietool voor het zorgkantoor.</p> <p>De Federatie Landbouw en zorg is tevens aan het onderzoeken of een administratief systeem als Querentis ook gebruikt kan worden als basis voor het landelijke kwaliteitssysteem voor zorgboerderijen. Hiermee wordt het voor zorgboeren steeds makkelijker om aan alle administratieve verplichtingen te voldoen.</p>
Doelstelling	Aanschaf en implementatie van een administratief systeem met daarbij een onderscheid in een individuele als een collectieve component. De collectieve component wordt dan aangeschaft door het samenwerkingsverband en de individuele component door de zorgboeren zelf.
Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar het meeste geschikte systeem • Aanschaf van de collectieve component van het systeem om communicatie met het zorgkantoor vanuit het loket mogelijk te maken • Training van loketmedewerkers voor gebruik van het systeem • Uitrol van het systeem over de zorgboeren • Koppeling administratief systeem aan het landelijk kwaliteitssysteem en de regionale inbedding hiervan
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beschikbaarheid over een administratief systeem inclusief collectieve loketfunctie applicatie 2. Training inzake systeem voor beheerders en gebruikers 3. Integratie kwaliteitssysteem in administratief systeem
Planning	<p>Start: 1-6-2012</p> <p>Eind: 31-12-2014</p>
Kostenposten	<p>De kostenposten zullen bestaan uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Onderzoek naar het meest geschikte systeem 2. De collectieve applicatie van een administratief systeem aan te schaffen 3. De mensen die aan de slag gaan met de applicatie hiervoor op te leiden 4. Training voor zorgboeren om te werken met het systeem

Markt en Economie 2. WMO implementatie	
Omschrijving	Zorgboeren dienen op regionaal niveau aan de slag te gaan om met gemeentes te komen tot afspraken inzake het aanbieden van diensten in het kader van de WMO. Deze positionering gebeurt door de zorgboeren zelf met professionele ondersteuning.
Doelstelling	Realisatie van productie afspraken op gemeentelijk/regionaal niveau in het kader van de WMO.
Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • In 2011 is er al gestart om per gemeente (op collectief van samenwerkende gemeenten) de huidige productie en producten op zorgboerderijen in beeld te brengen en te presenteren bij gemeenten. • Deze inventarisatie dient voor alle gemeenten (of collectief van gemeenten) uitgewerkt te worden. Vervolgens zullen via lobbytrajecten de marktkansen voor de zorgboeren in kaart worden gebracht. • Via pilots (5) zal de invulling van de WMO geconcretiseerd worden in best practices die vervolgens regionaal uitgerold kunnen worden. Belangrijk is dat ervaringen, kennis over de WMO en de kansen voor zorgboeren uitgewisseld worden tussen de verschillende regio's <p>Het gaat om pilots waarbij zorgboeren met gemeenten samenwerken aan het formuleren van kaders en uitvoering geven aan de WMO en kunnen zich bijvoorbeeld richten op het formuleren van inkoopkaders, organiseren van (gezamenlijk) vervoer, borgen van kwaliteit etc.</p>
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventarisatie van de huidige en toekomstige producten die zorgboerderijen kunnen bieden in het kader van de WMO. 2. Op gemeentelijk of regionaal niveau in gesprek gaan met de gemeente

	<p>inzake de te leveren WMO producten</p> <p>3. Verspreiding van ervaringen en kennis tussen de diverse regionale groepen van zorgboeren inzake de WMO op basis waarvan per regio een goed marktaanbod in het kader van de WMO kan worden gerealiseerd.</p> <p>4. pilots (5) op gemeentelijk of regionaal niveau waar de partijen (zorgboeren en gemeenten) hun samenwerking verder willen invullen door een actieve betrokkenheid in de voorbereiding en het vast stellen van de kaders.</p>
Planning	<p>Start: 1-1-2012</p> <p>Einde: 1-7-2014</p>
Kostenposten	<p>De kostenposten zullen bestaan uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inzet van deskundigheid om de inventarisaties op een goede manier ingevuld te krijgen en het gesprek aan te gaan met gemeenten. 2. stimuleren van de uitwisseling en ervaringen tussen de diverse regio's 3. inzet van deskundigheid om te komen tot en het begeleiden van een aantal best practices die vervolgens uitgerold kunnen worden over de regio's

Markt en Economie 3. Ontwikkelen nieuwe Product Markt Combinaties	
Omschrijving	<p>In de veranderende "zorgmarkt" waarin de behoeften van cliënten en de financieringsconstructies voortdurend mee veranderen, dienen de zorgboeren te werken aan product vernieuwing/productontwikkeling en innovaties. Dit kan op het gebied van producten, financieringsvormen, functies, doelgroepen etc. Uitgangspunt van nieuwe PMC's is dat deze vraag gestuurd worden ingevuld en op basis van kwaliteitsdenken. Dat blijkt mede uit het toepassen van evaluatie en effectmeting in pilots. Gekeken wordt hoe aangesloten kan worden bij de mogelijkheden en kennis van onderzoeks- en expertisecentra instellingen zoals Universiteit Wageningen en Universiteit Maastricht die al actief zijn op dit terrein.</p>
Doelstelling	Vraag gestuurde ontwikkeling van nieuwe product/marktcombinaties
Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Inventarisatie mogelijkheden voor productontwikkeling door het opstellen van een kanskaart. Hierbij wordt gekeken naar mogelijkheden voor productontwikkeling voor nieuwe doelgroepen zoals bv jeugdzorg, respijtzorg, re-integratie of WSW. Daarnaast wordt er ook gekeken naar nieuwe functies op zorgboerderijen zoals 24 uren verblijf, logeeropvang etc.. Bij deze nieuwe PMC's kunnen ook bv ketenzorgprojecten worden meegenomen. Voor alle pilots geldt als uitgangspunt het aanbieden van kwaliteit van zorg en de borging hiervan. • Uitwerken van een business model voor de meest kansrijke PMC's. • Afspraak over wat wel en niet pilot kan zijn en welke kosten dan uit het projectgeld betaald kunnen worden en hoe omgegaan wordt met (onafhankelijke) evaluatie en effectmeting. Zie voor de richtlijnen paragraaf 1.5 onderdeel 5. • Evaluatie en monitoring van de 5 pilots.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventarisatie kansrijke nieuwe PMC's middels het opstellen van een kanskaart 2. Opstellen businessplannen voor de meest kansrijke PMC's (max. 8) die gericht zijn op: <ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe producten voor (nieuwe) doelgroepen op zorgboerderijen. - Nieuwe (aan zorg gerelateerde) functies voor zorgboerderijen - Nieuwe financieringsmogelijkheden voor producten op zorgboerderijen 3. Maximaal 5 pilots gericht op de uitvoering van kansrijke PMC's 4. Evaluatie en monitoring van de 5 pilots
Planning	<p>Start: 1-7-2012</p> <p>Einde: 31-12-2015</p>
Kostenposten	<p>De kostenposten zullen bestaan uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kosten voor het opstellen van de kanskaart 2. opstellen businessplannen voor 8 kansrijke pmc's 3. uitvoeren 5 pilots (inclusief materialen en hulpmiddelen) 4. evaluatie en monitoring van de 5 pilots

Markt en Economie 4. Bevorderen ondernemerschap	
Omschrijving	<p>Ondernemerschap dient voortdurend ontwikkeld en gestimuleerd te worden. Ondernemerschapswaliteiten kunnen o.a. bevorderd en geïnitieerd worden</p>

	middels workshops en trainingen. De workshops zullen specifiek worden ingericht voor de zorgboeren. In eerste instantie zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van bestaand aanbod inzake workshops en trainingen en de leerervaringen uit eerdere/ lopende projecten. Daar waar naar nodig kan e.e.a. op maat worden gemaakt. Zorg specifieke onderwerpen zijn bijvoorbeeld financieringsvormen van zorg, zorginhoudelijke onderwerpen, omgaan met vrijwilliger, je rol als werkgever in de zorg etc.
Doelstelling	Bevorderen ondernemerschap middels o.a. workshops en trainingen.
Aanpak	Vraag gestuurd aanbieden van workshops en trainingen.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventarisatie van bestaande geschikte workshops en trainingen 2. Eventueel op maat maken of ontwikkelen van workshops/trainingen 3. Aanbieden van workshops en trainingen gericht op zorgboeren in Limburg
Planning	Start: 1-7-2012 Einde: 31-12-2015
Kostenposten	De kostenposten zullen bestaan uit: <ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren van bestaand aanbod workshops en trainingen 2. Eventueel op maat maken van trainingen en workshops (4) 3. Aanbieden en uitvoeren workshops en trainingen (16)

Markt en Economie	5. Ontsluiten kennisinfrastructuur
Omschrijving	<p>Kennis uitwisseling is van groot belang voor professionalisering van de sector en stimulering van ondernemerschap. Een digitale structuur kan hiervoor een mogelijkheid bieden. Landelijk wordt hiervoor al een structuur ontwikkeld voor de multifunctionele landbouw waarbij de zorgboeren uit Limburg kunnen aansluiten. Door aan te haken bij de landelijke structuur zal de kennisuitwisseling ook regio overschrijdend plaatsvinden. Tevens is er sprake van een kostenbesparing door aan te sluiten op een bestaand systeem. Hiermee is ook de continuïteit van het systeem niet afhankelijk van alleen Limburgse zorgboeren.</p> <p>De ontsluiting van de kennisinfrastructuur valt onder de verantwoordelijkheid van de LLTB.</p>
Doelstelling	Digitale kennis ontsluiting
Aanpak	Implementeren en het gebruik stimuleren van een digitaal kennis ontsluitingssysteem waarmee zowel regionaal als ook landelijk kennis kan worden ontsloten.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Digitaal systeem ter bevordering van kennisontsluiting 2. Stimuleren van kennisontsluiting via een digitaal systeem middels de inzet van een netmentor die deze kennis ontsluiting stimuleert en faciliteert
Planning	Start: 1-1-2013 Einde: 31-12-2015
Kostenposten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aansluiten bij een bestaand systeem voor Limburgse Zorgboeren 2. Stimuleren en faciliteren van de digitale kennisuitwisseling

2.2). Sturen op kwaliteit

Sturen op kwaliteit 6. Intervisie	
Omschrijving	<p>Intervisie is een instrument voor deskundigheidsbevordering. Op dit moment zijn er al een beperkt aantal intervisiegroepen van zorgboeren actief. De intervisie kan echter nog verder worden uitgebreid binnen de doelgroep zorgboeren maar ook voor medewerkers op zorgboerderijen en bv vrijwilligers. Tevens kan er gekeken worden naar klanttevredenheid en de maatschappelijke inbedding van zorgboerderijen.</p> <p>Uitgangspunt is dat de intervisie bijdraagt aan verhoging van de kwaliteit van zorg. Hiervoor kunnen ook externe partijen betrokken worden (bv de Inspectie).</p>
Doelstelling	<p>Intervisiegroepen opzetten en uitbreiden als instrument voor deskundigheidsbevordering. Uitgangspunt is dat de intervisie groepen zelf supporting worden na de projectperiode.</p> <p>Tevens wordt gekeken hoe de cliënttevredenheid en het cliëntperspectief op zorgboerderijen beter in beeld gebracht kan worden. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij landelijke initiatieven die er al zijn. Uitgangspunt van de intervisie activiteiten is verbetering van de kwaliteit van zorg.</p>
Aanpak	<p>Er zijn reeds een aantal intervisiegroepen actief. Deze worden door de zorgboeren zelf georganiseerd. De ervaringen en deskundigheid die door de zorgboeren hieromtrent is opgebouwd zal gebruikt worden om de intervisie verder uit te rollen onder de zorgboeren. Daarnaast wordt gekeken naar de mogelijkheden om intervisie bijeenkomsten met medewerkers/vrijwilligers op zorgboerderijen te organiseren.</p> <p>Voor het cliëntperspectief en de maatschappelijke inbedding wordt zoveel mogelijk aangesloten bij landelijke initiatieven en waar nodig ook externe partijen ingeschakeld.</p>
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Behoeftetepeiling naar intervisiegroepen voor medewerkers/vrijwilligers 2. Afhankelijk van de behoefte het opzetten van intervisie voor deze doelgroepen. (max 4) 3. Uitvoering van bestaande en nieuwe intervisiegroepen via een werkwijze dat deze op termijn door de zorgboeren zelf georganiseerd en gefinancierd worden. 4. In beeld brengen van cliëntperspectief en de maatschappelijke inbedding van zorgboerderijen.
Planning	<p>Start: 1-1-2013 Einde: 31-12-2015</p>
Kostenposten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Behoeftetepeiling voor intervisie voor medewerkers/vrijwilligers 2. Initiëren van nieuwe intervisiegroepen voor zorgboeren (max 4) 3. Op maat gerichte ondersteuning en uitvoering intervisiegroepen 4. Cliëntperspectief en maatschappelijke inbedding in beeld brengen en beschikbaar krijgen voor zorgboeren

Sturen op kwaliteit 7. Kwaliteitssysteem	
Omschrijving	<p>Het kwaliteitssysteem voor zorgboerderijen is één middel om de kwaliteit op zorgboerderijen te borgen. Inmiddels wordt het systeem gedigitaliseerd en is het uitgebreid met een cliënttevredenheidsonderzoek. Om meer uit het kwaliteitssysteem te halen dan wat het nu is, is het van belang dat zorgboeren het systeem ook meer en beter implementeren op het bedrijf. Dit zou kunnen doordat zorgboeren onderdelen uit het kwaliteitssysteem in groepsverband oppakken. Door hier samen mee aan de slag te gaan worden zorgboeren die het lastig vinden om het kwaliteitssysteem te implementeren gestimuleerd en geholpen.</p> <p>Tevens dient het systeem te worden aangepast aan de ontwikkelingen rondom de WMO. Omdat gemeenten dit op verschillende wijzen doen zal dit gedeeltelijk regionaal ingevuld moeten worden. Voor de (door) ontwikkeling zal de samenwerking worden gezocht met de Landelijke Federatie. Er zijn ook landelijk al diverse onderzoeken uitgevoerd inzake de kwaliteit op zorgboerderijen. Kwaliteit blijft ook in de toekomst speerpunt voor zorgboerderijen dus ook vanuit Limburg zal een impuls worden gegeven en een actieve rol worden vervuld in onderzoek dat landelijk geïnitieerd wordt.</p>
Doelstelling	<p>Het kwaliteitssysteem gebruiken als middel om in groepsverband aan de slag te gaan met bepaalde onderdelen uit het systeem zodat de implementatie op individueel bedrijfsniveau beter vorm krijgt. Tevens aansluiting zoeken bij landelijke ontwikkelingen op het gebied van onderzoek en kwaliteitsborging op zorgboerderijen.</p>
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. De eerste stap is dat alle zorgboeren aan de slag gaan met de nieuwste versie van het kwaliteitssysteem. Vervolgens wordt geïnventariseerd met welke onderdelen uit het systeem zorgboeren in groepsverband aan de slag willen. 2. Op basis van de ontwikkelingen rondom de WMO en de eisen die gemeenten stellen aan de kwaliteitsborging van de zorgboeren, zal het systeem aangepast moeten worden. Dit betekent het regionaal op maat maken van het systeem waarbij het landelijke systeem de basis blijft vormen. Hiervoor wordt samengewerkt met de Landelijke Federatie. 3. Aansluiting zoeken bij onderzoek dat al is opgezet en het mee initiëren van toekomstig onderzoek in het kader van kwaliteit en meerwaarde van zorgboerderijen.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diverse werkgroepen inzake het kwaliteitssysteem die onder deskundige begeleiding aan de slag gaan om het systeem met maximaal rendement in te zetten op de bedrijven. 2. Meedenken en ontwikkelen van de aanpassingen van het kwaliteitssysteem m.b.t. benodigde aanpassingen in het kader van de WMO. 3. Actieve betrokkenheid bij landelijk onderzoek inzake kwaliteit en maatschappelijke inbedding.
Planning	<p>Start: 1-7-2012 Einde: 1-7-2015</p>
Kostenposten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Begeleiden van workshops inzake elementen uit het kwaliteitssysteem 2. Op maat maken van het kwaliteitssysteem passend bij de regionale ontwikkelingen rondom de WMO en de vraag vanuit de markt. 3. Betrokkenheid bij landelijk onderzoek stimuleren en het mee initiëren van nieuw onderzoek.

2.3). Communicatie

Communicatie	8. Opstellen en uitvoeren communicatieplan
Omschrijving	<p>Communicatie is en blijft een belangrijk instrument voor alles waar de zorgboeren mee bezig zijn. Op dit moment ontbreekt in Limburg nog een goede kapstok/structuur waarbinnen de communicatie wordt vormgegeven. Via de Federatie Landbouw en Zorg is er een nationale kapstok voorhanden. Er is behoefte aan een collectief communicatieplan waarbij de er een duidelijke communicatieboodschap wordt geformuleerd gericht op de diverse doelgroepen. Op basis hiervan zal de uitvoering van de communicatie worden vormgegeven.</p> <p>Onderdeel van het communicatieplan kan de ontwikkeling van een eigen "label" zijn als eigen "gezicht" dat staat voor een kwalitatief goed zorgproduct. Ook de communicatie inzake het project en de bereikte resultaten vormt onderdeel van deze activiteit.</p>
Doelstelling	Communicatie inzake de positionering en profilering van zorgboerderijen.
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opstellen van een collectief communicatieplan 2. Uitvoeren communicatieplan 3. Communicatie inzake project
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Communicatieplan 2. Implementeren communicatie instrumenten en het uitvoeren van communicatie activiteiten 3. Communicatie inzake project
Planning	Start: 1-7-2012 Einde: 31-12-2015
Kostenposten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opstellen communicatieplan waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij bestaande (landelijke) structuren 2. Uitvoeren communicatie activiteiten en inzet communicatiemiddelen (ook inzake het project)

2.4). Organisatie en projectleiding

Organisatie	9. Experimenteerruimte
Omschrijving	<p>De projectperiode bedraagt 4 jaar. Voor de cie L&Z en de LLTB is het belangrijk dat er ruimte is om in deze periode in te spelen op actuele ontwikkelingen die we nu nog niet kunnen overzien. De experimenteerruimte is bedoeld als een stukje financiële buffer om in te spelen op innovaties, ontwikkelingen, wijzigingen in de wet- en regelgeving die niet passen binnen de omschreven projectideeën. Deze post is uitsluitend in onderling overleg tussen LLTB en Provincie in te zetten, rekening houdend met de geldende kaders en cofinanciering.</p>
Doelstelling	Inspelen op actuele ontwikkelingen
Planning	Start: 1-1-2013 Einde: 31-12-2015
Kostenposten	<ol style="list-style-type: none"> 1. in overleg vast te stellen

Organisatie	10. Organisatie en projectleiding
Omschrijving	De LLTB is als aanvrager en eindbegunstigde verantwoordelijk voor een goede inhoudelijke en financiële uitvoering en verantwoording van het project als geheel en de deel projecten richting Provincie. Hiervoor wordt een projectleider aangesteld. De projectleider zal ook zorgdragen voor het voeren van een juist aanbestedingen beleid inzake de opdrachten die vanuit de LLTB worden uitgezet bij externen. Tevens is de projectleider verantwoordelijk voor de organisatiestructuur rondom het project. Onderdeel van het projectleiderschap vormt ook het uitvoeren van een nul-, tussen-, en eindmeting om de branchegegevens beter in beeld krijgen (aantal cliënten, omzet, aantal werknemers etc.).
Doelstelling	Projectleiderschap inzake het totaal project inclusief de diverse deelprojecten
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoeren projectleiding gedurende vier jaar inzake het overall project 2. Projectcoördinatie en eindverantwoordelijkheid inzake de deelprojecten 3. Realisatie van een nul-, tussen-, en eindmeting inzake branchegegevens en het uitvoeren van deze metingen.
Op te leveren producten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Juiste inhoudelijke uitvoering en verantwoording van de uitgevoerde activiteiten inzake het overall project alsook de diverse deelprojecten 2. Juist financiële uitvoering en verantwoording van de uitgevoerde activiteiten inzake het overall project als ook de deelprojecten 3. Invulling en uitvoering organisatiestructuur 4. Nulmeting, tussenmeting en eindmeting inzake branchegegevens
Planning	Start: 1-1-2012 Einde: 31-12-2015
Kostenposten	<ol style="list-style-type: none"> 1. inzet projectleider inzake overall project als ook de deelprojecten 2. administratie- en accountantskosten 3. zaalhuur en materiaalkosten 4. voorbereidingskosten 5. uitvoeren nul-, tussen- en eindmeting

Organisatie	11. Inbreng LLTB
Omschrijving	Vanuit de LLTB zal de beleidsondersteuning worden ingebracht als cofinanciering voor de projecten. Dit betreft de inzet van de beleidsmedewerker multifunctionele landbouw en dan specifiek voor de inzet voor de zorgboeren. Een toelichting op de reguleren taken van de beleidsmedewerker van de LLTB vindt u in bijlage 5.
Planning	Start: 1-1-2012 Einde: 31-12-2015
Kostenposten	1. inzet LLTB medewerker

2.5). Planning activiteiten

De projectperiode voor de subsidie loopt van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2015. In onderstaande tabel is een planning van de projectactiviteiten weergegeven.

Activiteit	2012		2013		2014		2015	
	1 ^e hft	2 ^e hft	1 ^e hft	2 ^e hft	1 ^e hft	2 ^e hft	1 ^e hft	2 ^e hft
1a. Invullen samenwerkingsstructuur	x	x	x	X				
1b. Inrichten en exploitabel maken loketfunctie		x	x	x	x	x	x	x
1c. Implementatie administratief systeem		x	x	x	x	X		
2. WMO implementatie	x	x	x	X	x			
3. Ontwikkelen nieuwe PMC's		x	x	x	x	x	x	x
4. Bevorderen ondernemerschap		x	x	x	x	x	x	x
5. Ontsluiten kennisinfrastructuur			x	x	x	x	x	x
6. Intervisie			x	x	x	x	x	x
7. Kwaliteitssysteem		x	x	x	x	x	x	
8. Opstellen en uitvoeren communicatieplan		x	x	x	x	x	x	x
9. Experimenteerruimte			x	x	x	x	x	x
10. Organisatie en projectleiding	x	x	x	x	x	x	x	x
11. Inbreng LLTB	x	x	x	x	x	x	x	x

In het kader van de subsidieverlening zullen de activiteiten die worden opgepakt vanaf 1 januari 2012 tot aan de verstrekking van de subsidie worden opgenomen als voorbereidingsactiviteiten die onderdeel vormen van de projectleiding. Hierdoor kunnen toch een aantal activiteiten die acute aandacht behoeven worden opgepakt.

Uitgaand van bovenstaande planning zal er een bevoorschotting van de subsidiemiddelen plaatsvinden op basis van vier gelijke delen verspreid over de 4 jarige projectperiode.

3). Structuur

3.1). Project en organisatiestructuur

Subsidie

De bijdrage van de provincie wordt in de vorm van een subsidie beschikt aan de LLTB. De subsidieperiode loopt van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2015. Via een jaarlijkse voortgangsrapportage zullen de inhoudelijke voortgang alsook de kosten- en financieringsbegroting worden gemonitord. Op basis hiervan kunnen eventuele wijzigingsverzoeken worden gekoppeld. Halfjaarlijks zal een summier versie van de voortgangsrapportage worden opgesteld, die mede ter kennisgeving aan Provinciale Staten benut kan worden. De bevoorschotting vindt in vier gelijke delen jaarlijks plaats.

Organisatiestructuur

Vorbereiding

Het projectvoorstel is opgesteld door de LLTB. Bij de totstandkoming van het projectvoorstel is nauw overleg geweest met de Provincie (afdeling Cultuur Welzijn en Zorg, Landelijk Gebied, Vergunningen en Subsidies) inzake de inhoud alsook de subsidie technische invulling.

Tevens heeft de LLTB de commissie Landbouw en zorg betrokken bij de invulling het projectvoorstel. De zorgboeren die zitting hebben in de commissie hebben meegelezen en input geleverd voor het projectvoorstel.

De uitkomsten van een ambtelijke sondering door de LLTB en de Provincie Limburg onder stakeholders zijn meegenomen in het projectplan. Gesproken is met personen uit de kringen van zorgverzekeraars in Limburg, gemeenten in Limburg, belangenbehartiging cliënten, de (jeugd)zorgsector en de rijksoverheid. Een aantal van deze partijen zal ook als partners worden betrokken bij de klankbordgroep.

Uitvoering

De LLTB is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het projectplan in het geheel en de onderscheiden projectactiviteiten zoals deze samen met de Provincie zijn opgesteld. Indien de voortgang van het project dit vereist zal er op afroep een bestuurlijk overleg worden ingepland.

De provincie Limburg heeft de rol als subsidieverstrekker en de LLTB als subsidieontvanger.

Voor de uitvoering van de diverse projectactiviteiten zal de LLTB ook externe partijen inhuren. Hiervoor zal het aanbestedingbeleid van de Provincie Limburg worden gehanteerd. De algehele coördinatie is in handen van een projectleider. Deze persoon is ook de contactpersoon voor de Provincie Limburg inzake de uitvoering en financiële afhandeling van het project.

Klankbordgroep

Er wordt voor het project een klankbordgroep ingesteld om de interactie en afstemming met de stakeholders goed in te vullen. Deze klankbordgroep komt minimaal één keer per jaar bij elkaar.

Als invulling voor de klankbordgroep wordt gedacht aan:

- vertegenwoordiger van de zorgboeren;
- het Huis voor de Zorg (cliëntenbelang en –perspectief);
- gemeenten in Limburg (samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg, gemeente Peel & Maas);
- de zorgverzekeraars CZ en UVIT/VGZ;
- de Landelijke Federatie Zorgboeren (en via deze ook de link naar de Inspectie Volksgezondheid en het rijksbeleid);
- relevante kennis- en onderzoeksinstellingen.

3.2). Inbedding

Het project eindigt op 31 december 2015. Uitgangspunt is bij alle uit te voeren activiteiten dat deze na beëindiging van het project zijn ingebed in bestaande of nieuwe structuren. Daar waar een business model ten grondslag ligt aan een activiteiten is hiervan het uitgangspunt dat de financiering na 2015 door de betrokkenen zelf wordt ingevuld.